

**YUQORI YOG‘LI VA UGLEVODLI PARHEZGA ASOSLANGAN  
KALAMUSHLARDA METABOLIK SINDROMNI CHAQIRISHNI  
EKSPERIMENTAL MODELNI**

*Qadamboyev B.B. Toshkent tibbiyot akademiyasi Urganch filiali Tibbiy va biologik  
kimyo kafedrasida assistenti*

*Ilmiy rahbari: Kurbanova N.N. Toshkent tibbiyot akademiyasi Urganch filiali  
Tibbiy va biologik kimyo kafedrasida dotsenti*

**Dolzarbli:** Metabolik sindromning zamonaviy jamiyatda tarqalishi so‘nggi yillarda jadal sur‘atlar bilan ortib bormoqda. Bu holat aholining kasallanishi va o‘lim darajasining oshishiga sabab bo‘lmoqda. Xalqaro Diabet Federatsiyasi ma‘lumotlariga ko‘ra, dunyo bo‘ylab aholining 25–68% ni metabolik sindromdan aziyat chekmoqda. Xalqaro Diabet Federatsiyasi metabolik sindromni quyidagicha tariflaydi: abdominal semirish (ichki organlar atrofiida yog‘ to‘planishi) va triatsilglitseridlar darajasining yuqoriligi, yuqori zichlikdagi lipoproteinlar darajasining pastligi, arterial qon bosimining oshishi, giperglikemiya (qon glukozadarajasining yuqoriligi) kabi holatlar kuzatiladi.

Metabolik sindromning rivojlanishidagi patofiziologik mexanizmlari, shuningdek, uni oldini olish va davolash usullarini o‘rganish uchun mavjud va qulay eksperimental modellarni ishlab chiqish zarur

**Tadqiqotning maqsadi:** Kalamushlarda yuqori yog‘li va yuqori uglevodli parhez asosida kalamushlarda metabolik sindrom (MS) ning tajribaviy modelini ishlab chiqish.

**Materiallar va usullar:** Tadqiqot 20 ta erkak kalamushlarida o‘tkazildi, ular nazorat va tajriba guruhlariga bo‘lindi. Nazorat guruhidagi kalamushlar standart parhezda edi. Tajriba guruhidagi kalamushlar 12 hafta davomida tarkibida hayvon yog‘i (17%), fruktoza (17%) va ichimlik suvi o‘rniga fruktozaning 20% li eritmasi bo‘lgan yuqori yog‘li va yuqori uglevodli parhez bilan oziqlantirildi. Tadqiqot yakunida hayvonlarning tana vazni, qon bosimi o‘lchandi, glyukozaga tolerantlik va insulinga rezistentlik testlari o‘tkazildi. Qon plazmasida lipid almashinuvining alohida ko‘rsatkichlari, jigarda triatsilglitserollar va xolesterin miqdori aniqlandi. **Natijalar:** Hayvonlarni 12 hafta davomida yuqori yog‘li va yuqori uglevodli parhezda saqlash qon bosimining ko‘tarilishiga, yog‘ to‘qimalarining solishtirma massasining oshishiga olib keldi. Glyukozaga tolerantlik va insulinga rezistentlik testlari ni o‘tkazish MSli kalamushlarda giperglikemiya, glyukozaga tolerantlikning buzilishi va insulinga rezistentlikni aniqlash imkonini berdi. Tajriba guruhidagi kalamushlarning qon plazmasida triatsilglitserollar konsentratsiyasining oshishi aniqlandi, bunda umumiy xolesterin darajasi nazoratdan farq qilmadi.

Metabolik sindromli kalamushlarda jigarning solishtirma og‘irligi, shuningdek, undagi triatsilglitserollar va xolesterin miqdorining oshishi kuzatildi.

**Xulosa:** Parhez bilan bog‘liq metabolik sindromning olingan eksperimental modeli odamlarda MSning ko‘plab tipik belgilarini aks ettiradi va Metabolik sindrom rivojlanishining patofiziologik asoslarini hamda uning oldini olish va davolash usullarini o‘rganishda foydali bo‘lishi mumkin.

#### **FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:**

1. Агзамова, Шоира Абдусаламовна, and Ирода Джаббаровна Шахизирова. "НОВАЯ КОРОНАВИРУСНАЯ ИНФЕКЦИЯ С ПОСТКОВИДНЫМИ НАРУШЕНИЯМИ У ДЕТЕЙ." *Международный журнал научной педиатрии* 3.5 (2024): 589-594.
2. Bekembayeva, G. S., and F. K. Tashpulatova. "PROGNOSIS OF RESISTANT TUBERCULOSIS COURSE AMONG CHILDREN AND TEENAGERS." *Новый день в медицине* 1 (2021): 48-51.
3. Агзамова, Ш. А. "ЭФФЕКТИВНОСТЬ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ПРОГРАММЫ ДЛЯ ЖЕНЩИН С АРТЕРИАЛЬНОЙ ГИПЕРТЕНЗИЕЙ В ПЕРИОД ПОСТМЕНОПАУЗЫ В АМБУЛАТОРНО-ПОЛИКЛИНИЧЕСКИХ УСЛОВИЯХ." *Артериальная гипертензия 2018 на перекрестке мнений*. 2018.
4. Агзамова, Ш. А. "Исследование цитокинов, иммуноглобулинов в крови у детей с персистирующей цитомегаловирусной инфекцией." *Журнал теор. и клин. мед* 6 (2010): 78-79.
5. Агзамова, Шоира Абдусаламовна, and Гузалия Марсовна Хасанова. "ДИАГНОСТИЧЕСКАЯ ЗНАЧИМОСТЬ ЭХОКАРДИОГРАФИЧЕСКИХ ВЕЛИЧИН ЭПИКАРДИАЛЬНОГО ЖИРА ПРИ ОЖИРЕНИИ." *OPEN INNOVATION*. 2019.